

Besöksnäringen i svenska kärnkraftskommuner

Vad händer med turism och besöksnäring när ett kärnkraftverk etableras?

En empirisk genomgång baserad på dokumenterade erfarenheter från Oskarshamn, Östhammar (Forsmark) och Varberg (Ringhals)

Inledning — den oro som aldrig besannades

När kärnkraftverken byggdes i Sverige på 1970- och 80-talen fanns en utbredd oro att de skulle skada omgivningens image och skrämja bort turister. Kommuner nära kusten, med skärgård och friluftsliv, var särskilt rädda för att deras attraktivitet som resmål skulle minska.

Den oron har inte besannats. Tvärtom visar systematiska studier av de tre svenska kärnkraftskommunerna Oskarshamn, Östhammar och Varberg — genomförda av SKB och lokala aktörer — att besöksnäringen antingen var opåverkad eller faktiskt stärktes av kärnkraftsetableringen. Det beror på tre samverkande mekanismer.

- Kärnkraften skapar välbetalda industriarbeten som i sin tur genererar ett stabilt flöde av **affärsresenärer** — ingenjörer, leverantörer, revisorer, myndighetsrepresentanter — som fyller hotell och restauranger. Affärsresenärer spenderar mer per dag: i Östhammar uppgick den dagliga utgiften för affärsresenärer **till 1 030 SEK** per dag, jämfört med **420 SEK** i genomsnitt för övriga besökare — en skillnad på ca 600 SEK per dag. (Siffrorna är omräknade för inflation till 2026 års värde.).
- Kärnkraftverket blev i sig ett **besöksmål** med tiotusentals besökare per år via organiserade studiebesök och öppna anläggningar. Tillgängliga siffror från de studerade anläggningarna visar ett konsekvent mönster: Oskarshamn ca 15 000 besökare årligen (SKB, 2005), Forsmark ca 15 000–20 000 (SKB, 2007 och Forsmarks Kraftgrupp AB),

Ringhals ca 13 000 (Ringhals tidning, 2014) och finska Olkiluoto 15 000–18 000 (TVO, 2026).

- Anläggningarna placerades geografiskt åtskilda från tätorternas turism- och friluftsområden, vilket innebar att de två världarna sällan kolliderade i praktiken.

Oskarshamn

Oskarshamn har i dag ca **200 000 gästnätter** på hotell och camping årligen, och har varit driven av tjänstesektorn. SKB har redovisat att mellan 70 och 90 procent av hotellgästerna reser dit i tjänsten, och de dominerande arbetsgivarna bakom resandet är kärnkraftsindustrin och Scania. Baserat på tillgänglig data under perioden 1978–1999 utvecklades tjänsteresandet till Oskarshamn starkare än riksgenomsnittet.

Kärnkraften har inte hotat hotellnäringen i Oskarshamn — den är hotellnäringens viktigaste kund. Sambandet beskrevs så här i intervjuer med näringen:

“Utvecklingen av besök i tjänsten över tiden är nära kopplade till näringslivsutvecklingen — nya investeringar respektive avveckling av verksamhet i regionen påverkar näringen.”

Ca tre fjärdedelar av de tillfrågade menade att man haft en bättre beläggning på hotellen och fler restaurangbesök tack vare den kärntekniska verksamheten i kommunen. Då de kärntekniska verksamheterna har ett stort utbyte med omvärlden både nationellt och internationellt genereras ett omfattande arbetsresande till kommunen, vilket gör att beläggningen på hotellen blir högre och restaurangbesöken fler.

Kopplingen är också direkt och omedelbar — och fungerar i båda riktningarna. När OKG eller SKB investerar i en ny anläggning, en uppgradering eller ett forskningsprojekt fylls hotellen. När verksamheten minskar töms de.

Positivt exempel — slutförvarskandidaturen: När Oskarshamn tävlade med Östhammar om slutförvaret var inställningen inom besöksnäringen tydlig. I intervjuer framhölls att en sådan investering skulle stärka näringen — inga negativa synpunkter framfördes, och hotellsektorn förberedde sig aktivt för ökad aktivitet på tjänsteresan. De bokade inte ner sina förväntningar — de planerade för tillväxt.

Den bilden bekräftades av besökarnas eget perspektiv: i en undersökning tillfrågades faktiska besökare i Oskarshamn om hur ett slutförvar i kommunen skulle påverka deras framtida besök. **91 procent** svarade att de ändå skulle komma. **3 procent** svarade kanske. **6 procent** svarade nej.

Negativt exempel — nedläggningen 2015: När beslut fattades år 2015 om att lägga ner två reaktorer (O1 och O2) vid Oskarshamns kärnkraftverk minskade behovet av tekniker, konsulter och återkommande revisionsarbetare kraftigt. Totalt minskade antalet gästnätter i hotell och stugbyar i Oskarshamn med **drygt 28 procent** från år 2014 till år 2017, enligt siffror från Statistiska centralbyrån. Hotell fick därmed lägga ner.

Källa: SKB R-05-34 (Sahlberg, EBS Invent AB, 2005) | P4 Kalmar, 10 juli 2018

Östhammar

Östhammars kommun är en liten kustkommun i nordöstra Uppland, knappt 120 km norr om Stockholm, med cirka 22 000 invånare. Trots sin lilla storlek är Östhammar en av de större besökskommunerna i Uppsala-regionen, med cirka **150 000 kommersiella gästnätter** via hotell och camping årligen.

Den kärntekniska verksamheten har spelat en påtaglig roll i den siffran. Av kommunens totala turistomsättning på **261 miljoner kronor år 2005** kom **44–50 miljoner kronor** direkt från besökare kopplade till Forsmark och SKB — det vill säga **17–19 procent** av hela näringen. Det är mer än vad hotellboendet i kommunen stod för totalt under samma år (31 miljoner kronor). Kärnkraften är med andra ord en av kommunens enskilt viktigaste turistekonomiska faktorer, trots att den sällan syns i kommunens egna marknadsföringskanaler.

En del av detta förklaras av Forsmarks besöksverksamhet i sig. Kärnkraftverket tar årligen emot cirka **15 000–16 000 besökare som privatpersoner och turister** — varav många deltar i bussturer och arrangemang som Forsmarks Kraftgrupp ansvarar för. Därutöver tar verksamheten emot ytterligare **4 000–5 000 affärsbesök** per år. Sedan anläggningens öppnande fram till 2010 hade nära **800 000 personer** registerats besökt Forsmark. Siffran är högre nu. Besöksgrupper inkluderar skolklasser, företagsrepresentanter, beslutsfattare och myndighetspersoner. Forsmarks Kraftgrupp beskriver i sin trettioårskrönika att besöksverksamheten fyller en dubbel funktion:

“Besöksverksamheten i Forsmark spelar en viktig roll i företagets förtroendeskapande arbete. Besökaren får en inblick i Forsmarks verksamhet och tillfälle att se kraftverket. Besöksverksamheten är även viktig ur rekryteringssynpunkt.”

Den ekonomiska effekten stannar inte vid grindarna till kärnkraftverket. I intervjuer med turistföretagare i hela Östhammars kommun — genomförda av Capire Consulting 2006–2007 — framkom att spridningseffekten är geografiskt bred. Samtliga intervjuade företag, inklusive aktörer i skärgården på långt avstånd från Forsmark, uppgav att den kärntekniska verksamheten genererade **10 procent eller mer** av deras årliga omsättning. Det handlade om ingenjörsfamiljer som semestrade i kommunen medan en familjemedlem jobbade vid verket — ett fenomen som kallas **bleisure** (en sammanslagning av *business* och *leisure*) — en trend som Forbes (2022) beskriver som starkt växande inom besöksnäringen globalt. Annat handlade om konferenser bokade av Forsmarks Kraftgrupp för personal och gäster, och om det kontinuerliga flödet av leverantörer, konsulter och myndighetspersoner som behövde logi, mat och service. För företag i Forsmarks omedelbara närhet — vandrarhem, stugbyar och värdshus — var andelen nära 100 procent.

Sammantaget, inkluderat både besöksnäring och revision till kraftverket (se avsnitt om revision), har Forsmarks Kraftgrupp administrerat **40 000–50 000 gästnätter per år** i Östhammar.

Inställningen till fortsatt kärnteknisk expansion i kommunen är i linje med det. I sammanfattningen av turistföretagarintervjuerna konstateras att den kärntekniska verksamheten, inklusive ett slutförvar, ses som **“en möjlighet för besöksnäringen — inte som ett hot”** — en slutsats som kommer från aktörer vars affärsmodell är direkt beroende av att folk väljer att komma till kommunen.

Den bilden bekräftas av en separat imageundersökning genomförd 2006 bland boende i Uppland, Gävleborg, Västmanland och Stockholm — de regioner som utgör Östhammars naturliga turistmarknad. Undersökningen visade att kärnkraftverken **inte hade någon större negativ inverkan** på planerade besök eller bosättning i kommunen — ett resultat från en population som redan kände till att Forsmark låg i Östhammar.

Vad gäller framtiden bedöms ett eventuellt slutförvar i normaldrift kunna **fördubbla antalet besökare** till de kärntekniska verksamheterna i Forsmark, vilket enligt tillgängliga beräkningar

skulle öka kommunens totala turismomsättning med cirka **fem procent**. Därtill tillkommer byggperioden, som bedöms generera betydande efterfrågan på logi, måltider och service under flera år — en tillväxtperiod som kommunens besöksnäring i så fall skulle behöva förbereda kapacitet för.

Källor: SKB R-07-16 (Arthursson & Boman, Capire Consulting AB, 2007) | Forsmarks Kraftgrupp AB, En trettioårskrönika (Cederstam / Franzon & Hansson, 2010) | Forbes, What Is Bleisure Travel, And How Is It Transforming The Hospitality Industry? Jun 27, 2022

Varberg

Varberg är med sina drygt **69 000 invånare** och en befolkningstillväxt på cirka 900 personer per år en av landets mest snabbväxande kommuner, och en av Sveriges absolut mest besökta kuststäder. Kommunen är känd för en öppen atmosfär, ett stort evenemangs- och kulturutbud och en vacker naturmiljö längs Hallandskusten. Under sommarhalvåret fördubblas i praktiken antalet invånare när fritidsturismen når sin topp.

Besöksnäringen är stor och mätbar. År 2025 registrerades ca **890 000 kommersiella gästnätter** i kommunen — en siffra som placerar Varberg bland de tio största turistkommunerna i Sverige. Ungefär 63 procent av dessa är gästnätter på campingplatser, och Varberg rankades som **landets fjärde största campingdestination 2024** med 413 000 campinggästnätter.

Kommunens uttalade mål är att nå 1 miljon kommersiella gästnätter per år till 2028, drivet av nybyggnation av hotellkapacitet och fler besöksanledningar året runt. I Cityindex — en riks täckande kartläggning av 104 svenska stadskärnor — rankas Varberg bland de fem främsta i sin storlekskategori.

Turismens karaktär i Varberg är utpräglat friluftsorienterad. Besökarna kommer för bad, surfing — Apelviken är ett av Sveriges mest kända surfsställen — kajak, cykling, vandring och naturupplevelser längs kusten. Varbergs fästning, Getteron naturreservat och kallbadhuset är återkommande besöksmål. Det är en turism som är väder- och platsberoende, starkt kopplad till kommunens kustlinje och naturmiljö.

Ringhals kärnkraftverk ligger på en halvö sydväst om Varbergs tätort. De två världarna — fritidsturism och kärnkraftsindustri — delar geografiskt utrymme i kommunen, men har i praktiken sällan kolliderat. Det finns **inga dokumenterade belägg** för att kärnkraftverkets närvaro har påverkat besöksvolymerna negativt, och besöksnäringen har fortsatt att växa under de decennier som Ringhals varit i drift.

Ringhals bidrar dessutom aktivt till kommunens besöksstatistik via sin egen besöksverksamhet. Ringhals Infocenter är öppet för allmänheten utan förbokning, med fri entré. Verksamheten inkluderar utställning och guidad visning. Årligen besöker cirka **13 000 personer** Infocenter, och under en enskild sommar registrerades 1 800 besökare. Under resten av året domineras verksamheten av skolklasser, föreningar och företag på studiebesök. Som Ringhals tidning sammanfattade det 2014: *“Ringhals är ett populärt utflyktsmål.”*

Varberg utgör på så vis det kanske tydligaste svenska exemplet på att storskalig fritidsturism och kärnkraftsindustri kan **samexistera i samma kommun utan att det ena tränger undan det andra**. Kommunen är mer känd som en av Sveriges bästa resmål än som en kärnkraftskommun. Det är en distinktion som i sig är analytiskt intressant: frånvaron av konflikt är också ett empiriskt fynd.

Källor: Varbergs kommun, näringsliv.varberg.se (2026-02-23) | Svensk Camping, bransch- och marknadsrapport 2025 | Tillväxtverket, turismstatistik | Ringhals tidning, 2014

Planerade underhåll och revision

En gång om året stängs varje kärnkraftsreaktor av för revision. Det är ett planerat driftstopp där bränsle byts ut, säkerhetssystem testas, ventiler kontrolleras och förebyggande underhåll genomförs. Utan revisionen kan reaktorn inte drivas vidare — det är ett tekniskt krav som upprepas varje år under anläggningens hela livstid.

Det krävs mycket folk för att genomföra en revision. Anläggningens ordinära personal är inte tillräcklig. Specialistkompetenser inom kontroll och provning, ställningsbyggnad, svetsning, elsystem och säkerhet måste hämtas in från konsulter, leverantörer och entreprenader. Vid Oskarshamn 3 var **650 externa specialister** engagerade under 2025 års revision. I Finland planeras inför OL1 och OL2:s gemensamma revision våren 2026 för närvaro av cirka **1 400 underleverantörer** utöver TVO:s egen personal. Vid större revisioner, när mer omfattande underhållsarbeten genomförs parallellt, kan antalet överstiga **3 000 personer** vid en och samma anläggning.

Revisionerna genomförs i regel under sommarhalvåret — vanligtvis maj till september — eftersom energibehovet i Sverige är lägre under den perioden och reaktorerna kan tas ur drift med minst påverkan på elsystemet. Personalen behöver logi, mat och i många fall aktiviteter under sin lediga tid. I Östhammars kommun uppskattas revisionsarbetet vid Forsmark ensamt generera mellan **10 000 och 25 000 gästnätter per år** — beroende på revisionens omfattning det aktuella året. I genomsnitt kan 500–1 000 personer behövas varje år under ca en månad,

vilket ger upphov till **15 000–30 000 gästnätter**. Det är en siffra som överstiger vad många turistkommuner genererar totalt under en hel sommarnad.

Det som särskiljer revisionsbesökarna från fritidsturister är att de inte påverkas av ekonomi, väder, utbud eller trender. De kommer dit för att utföra ett specifikt tekniskt uppdrag som måste genomföras, oavsett om sommaren är regnig, om inflationen pressar hushållsbudgeten eller om ett nytt resmål blivit populärt. Ur ett kommunalt perspektiv är revisionssäsongen en av de mest **förutsägbara och konjunkturoberoende** tillflödena av besökare som finns.

Förutsägbarheten är dessutom exceptionellt hög även ur planeringssynpunkt. Uniper beskriver hur revisionsarbetet planeras med lång framförhållning: ordinäre revisioner planeras **fyra år framåt**. Vid riktigt stora underhållsinsatser kan planeringshorisonten sämra sig **fem till tio år**. Det innebär att kommunens besöksnäring — hotell, stugbyar, restauranger — vet långt i förväg när de stora inströmningarna kommer och kan planera kapacitet och personal därefter. Det är en form av trygghet som sällan följer med turistberoende näring.

Källor: SKB R-07-16 (Arthursson & Boman, Capire Consulting AB, 2007) | Uniper Sverige, Kärnkraft i Sverige (uniper.energy) | Uniper Sverige, Så fungerar revisionen av kärnkraften, 2021 | TVO, Annual outages and modernizations, 2026 (tvo.fi) | OKG/Nordiska Projekt, 2020 | DagensNäringsliv, mars 2025